

Jason Preater: Summerhill és az anarchia

december 12, 2015

A demokratikus iskolák kacérkodnak a gondolattal. Ha fogsz egy demokratikus alapokon működő, kis közösséget bárhol a világban, mely egyik orcáját a szocialista központosítástól fordítja el, másikat pedig a kapitalista piacmanipulációtól, akkor fix, hogy az anarchiánál kötsz ki.

Az anarchisták viszont nem igazán tudják Summerhillt hova tenni. „Miért nem jött elő Neill sosem a farbával, hiszen ő is anarchista volt?” – kérdik.

E kérdés hallatán az iskola dolgozói inkább csak mosolyra fakadnak. Egyszer kitűzték a menzára – oda, ahol sorba kellett állni az ételért – egy újságíró, valami vasárnapi magazinban megjelent cikkét; emlékszem, ahogy köréje gyűltek páran, és hangosan nevettek: „Azt mondja, mi egyfajta munkásszövetkezet vagyunk! Hát, ez egy vicc! Ezt meg honnan veszi? Olvasott akár egy sort is a témában?”

Hát, igen, vicc, mert Neillnek esze ágában sem volt anarchista kommunát létrehozni, sem munkásszövetkezetet, de még csak helyi demokratikus közösséget sem. Az ő célja az volt, hogy a gyerekeket szabadítsa fel az oktatási intézményrendszer elnyomása alól – nem a felnőtteket!

Most, hogy az iskolát már lassan ugyanannak a családnak a harmadik generációja veszi át, bátran kimondhatjuk, hogy ez elsősorban egy családi vállalkozás. Amiből következik, hogy többé-kevésbé hű marad Neillhez, már csak a Nagy Öreghez való szentimentális kötődés végett is. Minthogy a család egyetlen tagjának sincs hivatalos tanári képesítése, nem is törnek más babérokra, mint egyszerűen csak Summerhillnek maradni. Inkább lehúzzák a rolót, minthogy beálljanak az átlagiskolák sorába.

Talán ez az, ami az anarchistákat félrevezeti: az állammal és állami oktatással szembeni saját elutasító álláspontjukat azonosítják Summerhillnek a tanfelügyelettel és a kormánnyal vívott harcaival. Az iskola szabadsághoz és a szabad választáshoz való ragaszkodását az anarchizmusból vezetik le.

A summerhilli tanároknak nincsenek a tekintetben illúzióik, hogy létezik gyerek és felnőtt közti egyenlőség – munkaszerződés, minőségbiztosítás és munkaleírás köti őket, mint bármely más alkalmazottat. Az igaz, hogy Summerhill több lehetőséget nyújt az újításra és változtatásra, mint bármely magán- vagy állami iskola, ám semmi esetre sem lehet szövetkezetnek vagy anarchista kommunának felfogni. Ráadásul az sem elhanyagolható tény, hogy a szülők kemény pénzeket fizetnek azért, hogy a gyerekük iskolába járjon: olyan iskolába, melynek elég erős a vezetése ahhoz, hogy fenntartsa azt a mentalitást, amire ők befizettek. Nem kérnek a tanárok közötti ideológiai vitákból, nem olyan iskolát akarnak, amelyik a szerint változik, épp ki dolgozik benne.

Ha látom, azt a szörnyű rendszert, amit az állam gyermekeink számára előír; ha látom az abszurd hierarchiáját, a mindenbe belemászó méricskélő rendszerét és értelmetlen tantervrendszerét, majd váltok és megnézem a magánszféra intézményeit, és azt látom, hogy az az államinak is a lehető legrosszabb elemeit veszi át, és nem csak átveszi, de még rá is erősít – még több fegyelmezés, még több méricskélés, még több házi feladat – hát, olyankor nagyon is megértem az anarchistákat. Én sem akarok ebben a rendszerben élni! De az, hogy eretnek vagyok, nem egyenlő azzal, hogy egy másik egyház tagja akarok lenni.

Mi itt a Summerhill Democratics-ban úgy gondoljuk, hogy lehet a rendszeren kívül is emberségesebb és kreatívabb tanulási körülményeket teremteni, ahol tiszteletben tartják a gyerekek saját döntési jogát, és teret adnak azoknak az izgalmas lehetőségeknek, melyeket egy önkormányzó közösség rejt magában. Meggyőződésünk, hogy egy ilyen iskola megteremtéséhez

erős vezetésre, egységes alapra és célszerű anyagi tervezetre van szükség.

Mindezzel tudunk is szolgálni. De anarchisták nem vagyunk.

Forrás:

Kapcsolódó oldalak:

- Summerhill demokratikus iskola
- Fóti Péter: A demokrácia minimuma
- 10 dolog, amit tudnod kell, ha Summerhillben akarsz tanítani
- Molnár Kata: Első évünk Summerhillben